

Ugovor o energetskej povelji (ECT) je međunarodni investicijski sporazum kojim se "uspostavlja multilateralni okvir za prekograničnu suradnju u energetskej industriji". Ugovor pokriva sve aspekte komercijalnih energetskej aktivnosti, uključujući trgovinu, tranzit, investicije i energetskej učinkovitost. Ugovor je pravno obvezujući i uključuje postupke rješavanja sporova.

Među ekolozima i aktivistima, ovaj ugovor je oličenje korporativnog zla; za lobiste i pet elitnih odvjetničkih kompanija te suce arbitre on je nepresušni izvor visokih prihoda (poznat je primjer kada su tri arbitra za jedna slučaj dobila ukupno 800 tisuća eura. Jedan arbitar 400.000 a druga dva svaki po 200.000. Još poznatiji primjer je kada je jedna korporacija samo na odvjetničke troškove potrošila 7 milijuna dolara, što je kasnije morala isplatiti država koja je izgubila spor.). To je ugovor koji omogućava korporacijama da uspješno prijete državama koje žele smanjiti svoju ovisnost o fosilnim izvorima energije, i neometanu grabež resursa i profita.

Jedan od poznatijih primjera takvog postupanja je sudski proces kompanije Vattenfall protiv Njemačke iz 2009. godine. Ova švedska energetskej kompanija tužila je Njemačku, tražeći 1,4 milijarde eura odštete zbog ekoloških ograničenja nametnutih u jednoj od svojih elektrana na ugljen. Tužba je namirena 2011. godine nakon što se lokalna vlada složila s ublažavanjem ograničenja, pogoršavajući utjecaje na eko sustav rijeke Elbe. U 2012. godini Vattenfall je ponovo tužio tražeći 6,1 milijardu eura (uključujući kamate) zbog izgubljene dobiti povezane s dva njegova nuklearna reaktora. Ovaj slučaj osporava odluku o ubrzanju njemačkog postupnog ukidanja atomske energije. Do rujna 2020. dovelo je do 22 milijuna eura troškova pravne obrane njemačkih poreznih obveznika." Slučaj je još uvijek aktivan. Corporate Europe Observatory navodi ovaj slučaj kao primjer korporativne borbe protiv zaštite okoliša.

Paralelni pravni sustav za zaštitu profita

Ugovor o energetskej povelji (ECT) potpisan je kao međunarodni sporazum 1994. godine. On investitorima u energetiku daje posebna prava, poput nadležnosti, ne u pravosudnom sustavu zemlje, već u privatnim arbitražnim sudovima. Prava osigurana ovim ugovorom investitorima daju dosta široka ovlaštenja poput "privilegije da izravno tuže vlade izvan postojećih sudova, na arbitražnim sudovima koji se sastoje od tri privatna odvjetnika, arbitra". Na tim sudovima fosilne kompanije potražuju velike iznose obeštećenja od država za postupke za koje tvrde da su oštetili njihovim ulaganjima, navodi Corporate Europe Observatory (CEO) dodavši kako su do oktobra 2020. godine zabilježena 134 takva zahtjeva (prvih deset godina podneseno je samo 19 tužbi). CEO naglašava kako arbitraža omogućava

tajnost postupka, stoga je stvarni broj korporativnih zahtjeva vjerojatno još i veći. Kako navodi ista organizacija, čak 66 posto tužbi podigla je jedna korporacija sa sjedištem u EU. Čak 60 posto od poznatih tužbi, arbitri su presudili u korist korporacija na čije je odštete otišlo ukupno 53 milijarde dolara sredstava poreznih obveznika. CEO ističe kako je iznos nepodmirenenih obaveza prema investitorima u 2020. godini iznosio još 28 milijardi dolara što je otprilike iznos potreban da se cijelu Afriku učini otpornijom na klimatske promjene. (U kratkoj digresiji kažimo kako su ta sredstva koja bi se mogla usmjeriti u Afriku dovoljna da se otvore nova i zelena radna mjesta, koja bi onda i smanjila pritisak migranata na granice Europske unije.)

ECT je potpisan prije više od dva desetljeća bez puno javne rasprave. Njegova zadaća je zaštita svih ulaganja u energetske sektor, uključujući rudnike ugljena, naftna polja i plinovode. Bilo kakvo djelovanje države koje "šteti dobiti kompanija" po ovom se ugovoru može osporavati izvan postojećih sudova, u arbitražnim sucima. Kada izgube, a često gube, države su prisiljene kompanijama isplaćivati ogromne iznose odštete. Neki dodani primjeri su oni naftne kompanije Rockhopper koja tuži Italiju zbog zabrane novih bušenja nafte u moru. Uniper / Fortun koji se bavi ugljenom prijeti Nizozemskoj tužbom zbog odustajanja od ugljena. Nekoliko istočnoeuropskih zemalja tuženo je zbog koraka poduzetih za snižavanje cijena električne energije te posljedičnog smanjenja profita energetske kompanije. Ilustrirani primjeri tužbi pokazuju kako se ECT može koristiti i protiv vladinih aktivnosti na smanjenju energetske siromaštva, a ne samo kao jedna od najvažnijih prepreka zaštiti klime. Europska komisija nazvala je ECT "zastarjelim i neodrživim" ugovorom kojeg je nužno revidirati. Tako je u decembru 2020. godine održan treći krug pregovora o izmjenama ECT-a. Budući da se ni taj krug kao ni onaj prethodni nije puno pomakao u smjeru zaštite klime, novi krug pregovora zakazan je za mart ove godine. U iščekivanju toga, niže u tekstu donosimo nekoliko primjera mitova koje promoviraju lobisti ECT-a, te njihovo demontiranje koje je na temelju opširnog broja istraživanja prikupila organizacija Corporate Europe Observatory.

Maštanja sekretarijata i vlada

Kažimo još ponešto nešto o kontekstu ECT-a. Dok se zemlje članice Europske unije, u čijem se administrativnom središtu Briselu također nalazi i sekretarijat ECT-a, spremaju na izlazak iz ovog ugovora, lobisti ECT-a neumorno rade na uključivanju afričkih i drugih zemalja globalnog juga u Ugovor. Na primjer Italija je već izišla, Španjolska je u decembru poslala snažne poruke da je što se nje tiče, ugovor mrtav, a parlamentarci iz cijele Europe pozvali su države članice EU da zajednički napuste ECT. Naravno, "ako" ECT nastavi "štititi prljave

izvore energije”.

Već smo spomenuli da se sekretarijat ECT-a nalazi u Briselu, a sada kažimo da tamo radi svega 25 stalno zaposlenih ljudi s proračunom od 4 milijuna eura koje u najvećoj mjeri financiraju zemlje članice EU. Iste one zemlje čiji europarlamentarci sada apeliraju na Komisiju da cijela EU izađe iz ECT-a. Taj sekretarijat trenutno vodi pregovore koji bi promijenili ECT tako da on i dalje postoji ali da bude nešto zeleniji. Oni maštaju o tome da se ECT modernizira (retorika koju redovno slušamo i kad je riječ o NATO-u) i nadopuni kao “nadopuna Pariškom sporazumu”, što naravno, antagonizira ekologe i zelene aktiviste. Genijalna ideja Sekretarijata je na primjer da se investitorima da naknada za potpuno ukidanje fosilnih goriva.

Što se vlada tiče, one su u ime države potpisnice ECT-a; one imaju konačnu moć odlučivanja zadržati, promijeniti ili ukinuti ugovor, stoga su apeli koje upućuju sami sebi zapravo cinični šou za javnost. “Trenutno se čini da nijedna država članica nije zainteresirana da se u potpunosti riješi ECT-a” piše CEO. Ekonomski poslovi ministarstva su često posebno zainteresirani za održavanje sporazuma koji domaćim ulagačima daje snažno oruđe osigurati dobit u inozemstvu” navodi CEO. Ipak, suočena sa sve negativnijom reakcijom javnosti prema Ugovoru, europska Komisija mora predstaviti neke rezultate pregovora o modernizaciji koji bi mogli učiniti da se ECT se čini kompatibilnim s Pariškim sporazumom i Europskim zelenim sporazumom. Postoji, međutim, ozbiljan rizik da će manje reforme ECT-a biti odobrene i predstavljene kao velike promjene koje rješavaju sve njegove probleme, zaključuje Corporate Europe Observatory.

Izvor: bilten.org